

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS SIENOS IR JOS APSAUGOS ĮSTATYMO
NR. VIII-1666 I IR III SKYRIŲ, 4, 10, 16, 18, 23, 26 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR
ĮSTATYMO PAPILDYMO 23¹ STRAIPSNIU IR NAUJU IX SKYRIUMI ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ TURTO VALDYMO,
NAUDOJIMO IR DISPONAVIMO JUO ĮSTATYMO NR. VIII-729 10 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (TOLIAU – PROJEKTAI)
TAP-22-22-1833(2) TAIS-22-11119(3); TAP-22-1834(2) TAIS 22-11117(3);
TAP-22-1835(2) TAIS 22-11118(3)**

2022-12-29 Nr. NV-3804

Vilnius

Projektus teikia. Vidaus reikalų ministerija.

Tikslas. Stiprinti valstybės sienos apsaugą, efektyviau valdyti migracijos srautus, spręsti praktikoje kylančias problemas, susijusias su Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo (toliau – Įstatymas) nuostatų taikymu.

Esama situacija.

- Įstatyme nustatyta, kad Vyriausybė, užtikrindama Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą, visuomenės rimtį, siekdama apsaugoti gyventojus ir aplinką nuo pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų ar jų sukėlėjų įvežimo ir išplitimo, paskelbus ekstremaliąją situaciją, taip pat gretimos valstybės prašymu gali laikinai apriboti arba nutraukti vykimą per tam tikrus pasienio kontrolės punktus (toliau – PKP), tačiau nėra nustatyta, kad tokiais atvejais gali būti laikinai apribotas arba nutrauktas vykimas per valstybės sieną.
- 2021 m. Lietuvos Respublika kartu su kaimyninėmis šalimis susidūrė su Baltarusijos Respublikos režimo vykdoma hibridine agresija, organizuojant masinius neteisėtus asmenų iš trečiųjų šalių migracijos srautus, kuri tęsiasi iki šiol. 2021 m. Lietuvos Respublikos saugomą ES išorės sieną iš Baltarusijos neteisėtai kirtę 4 339 trečiųjų šalių piliečiai, o 2021 m. liepos 2 d. Vyriausybei paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio dar 8 106 trečiųjų šalių piliečiai neįleisti vadovaujantis valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo 2021 m. rugpjūčio 2 d. sprendimu Nr. 10V-20 „Dėl masinio užsieniečių antplūdžio pasienio ruožo teritorijose prie Lietuvos Respublikos valstybės sienos su Baltarusijos Respublika valdymo ir valstybės sienos apsaugos sustiprinimo“. 2022 m. fiksuota daugiau kaip 11 000 bandymų neteisėtai kirsti Lietuvos sieną ir registruoti 220 trečiųjų šalių piliečiai, neteisėtai kirtę Lietuvos saugomą ES išorės sieną.

Estijoje 2022 m. liepos mėn. buvo priimti Valstybės sienos ir susijusių įstatymų pakeitimai, pagal kuriuos numatyta galimybė neįleisti užsieniečių į šalies teritoriją esant ekstremaliai situacijai.

- Įstatyme nenustatyta galimybė riboti asmenų patekimą į pasienio ruožą paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio.
- Asmenų, turinčių teisę būti valstybės sienos apsaugos zonoje, pasienio juostoje, pasienio vandenyse, kurių vandenimis arba krantais eina išorės siena, įrašymo ir atsisakymo įrašyti į sąrašą sąlygos nederą tarpusavyje ir kelia praktinių taikymo problemų.
- Juridiniai asmenys, juridinių asmenų filialai, atstovybės ar juridinio asmens statuso neturintys asmenys, kurių teritorijoje steigiamas PKP, privalo patikrinimų įstaigoms (patikrinimus atlieka VSAT, muitinė, Lietuvos kariuomenės Karo policija, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos) suteikti patikrinimams atlikti reikalingą infrastruktūrą. Įstatyme nustatyta, kad už naudojimąsi juridiniams asmenims, juridinių asmenų

filialams, atstovybėms ar juridinio asmens statuso neturintiems asmenims priklausančia infrastruktūra atlyginama Vyriausybės nustatytais sąlygomis ir tvarka. Neatlygintinai patikrinimus atliekančioms įstaigoms reikalingą infrastruktūrą (turtą) gali suteikti tik valstybių ir savivaldybių institucijos bei įstaigos.

Pagal susiklosčiusią praktiką valstybės įmonių valdoma valstybei nuosavybės teise priklausanti infrastruktūra Vyriausybės nutarimu suteikiama naudotis neatlygintinai (pvz., VSAT funkcijoms vykdyti Vyriausybės 2020 m. sausio 28 d. nutarimu Nr. 48 buvo perduotas 10 metų neatlygintinai valdyti ir naudoti pagal panaudos sutartį valstybės įmonės Lietuvos oro uostai patikėjimo teise valdomas nekilnojamas turtas (patalpos) Palangos ir Kauno oro uostuose), o valstybės valdomų bendrovių ar jų dukterinių bendrovių valdomas ir valstybei nuosavybės teise priklausanti turtą VSAT nuomoja (pvz., geležinkelių PKP patalpas VSAT nuomojasi iš AB „LTG Infra“, 2021 m. patalpų nuomos išlaidos siekė 18 tūkst. eurų; 2022 m. numatoma sieks iki 54 tūkst. eurų). Paminėtina, kad muitinės procedūroms patalpos suteikiamos neatlygintinai (numatyta Muitinės įstatymo 26 str. 4 d.). VSAT ir kitoms PKP patikrinimus atliekančioms įstaigoms patikrinimams reikalinga infrastruktūra turėtų būti suteikiama tomis pačiomis sąlygomis, t. y. neatlygintinai.

Projektų esmė.

- nustatoma, kad Vyriausybė gali laikinai apriboti arba nutraukti vykimą per valstybės sieną (ne tik per tam tikrus PKP, kaip nustatyta šiuo metu), užtikrindama Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą, visuomenės rimtį, siekdama apsaugoti gyventojus ir aplinką nuo pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų ar jų sukėlėjų įvežimo ir išplitimo, paskelbus ekstremaliąją situaciją, taip pat gretimos valstybės prašymu;
- nustatoma, kad paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio ir siekiant užtikrinti Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą ir viešąją tvarką, Vyriausybė jos sudarytos Nacionalinio saugumo komisijos pasiūlymu gali priimti sprendimą, kad užsieniečiai, ketinantys kirsti ar kirtę valstybės sieną tam nenustatytoje vietoje arba tam nustatytoje vietoje, tačiau pažeidę valstybės sienos kirtimo tvarką, į Lietuvos Respublikos teritoriją neleidžiami (šią nuostatą taikant individualiai ir jos netaikant, kai siekiama užtikrinti patekimą į teritoriją užsieniečių, besitraukiančių nuo karinės agresijos, persekiojimo ar humanitariniais tikslais). Nustatoma, kad neleidžiamiems užsieniečiams turi būti atliktas pagalbos poreikio įvertinimas ir, esant pagalbos poreikiui, suteikiama reikalinga neatidėliotina medicinos ar humanitarinė pagalba. Vyriausybės sprendimo neįleisti užsieniečių į Lietuvos Respublikos teritoriją vykdymo ir pagalbos poreikio įvertinimo tvarką pavedama nustatyti VSAT vadui;
- paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio, asmenys į pasienio ruožą galėtų patekti tik turėdami VSAT išduotą leidimą ir numatomos išimties, kada leidimo reikalavimas nebūtų taikomas (asmenims, gyvenantiems pasienio ruože ir (ar) esantiems nekilnojamojo turto, kuris yra pasienio ruože, savininkais ar naudotojais; dirbantiems ar besimokantiems pasienio ruože; vykdančioms ūkinę, komercinę ar viešojo intereso objektą (pvz., kelių, ryšio linijų) priežiūros veiklą pasienio ruože; vykstantiems magistraliniais, krašto ar rajoniniais keliais arba geležinkeliais, esančiais pasienio ruože ar kertančiais pasienio ruožą; kertantiems valstybės sieną per PKP ar vykstantiems į darbo vietą, esančią PKP; vykdančioms valstybės sienos apsaugos objektą ir įrenginių statybą, įrengimą ir (ar) priežiūrą; vykdančioms valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų funkcijas);
- tobulinama asmenų buvimo (veiklos) valstybės sienos apsaugos zonoje, pasienio juostoje, pasienio vandenyse, kurių vandenimis arba krantais eina išorės siena, tvarka (į VSAT sudaromą asmenų, turinčių teisę būti valstybės sienos apsaugos zonoje, pasienio juostoje, pasienio vandenyse, kurių vandenimis arba krantais eina išorės siena, sąrašą būtų galima įrašyti asmenis, kurie neturi teistumo už tyčines nusikalstamas veikas arba praėjus vieniems metams nuo jiems paskirtos administracinės nuobaudos ar administracinio poveikio priemonės už teisės aktų, reglamentuojančių valstybės sienos kirtimą ir patikrinimą arba pasienio teisinį režimą, pažeidimą, kontrabandą arba akcizais apmokestinamų prekių įsigijimą, laikymą, gabenimą, naudojimą ar realizavimą pažeidžiant nustatytą tvarką, neteisėtą valstybės sienos perėjimą dėl neatsargumo

įvykdymo dienos; į sąrašą būti pasienio juostoje galės būti įtraukti tik tie asmenys, kurių veikla susijusi su valstybės sienos apsaugos objektų bei įrenginių statyba, įrengimu ir (ar) priežiūra);

- PKP patikrinimus atliekančioms įstaigoms patikrinimams atlikti reikalingą patikėjimo teise valdomą valstybės infrastruktūrą privalėtų suteikti ne tik valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, bet ir valstybės, savivaldybių valdomos įmonės ir bendrovės, valstybės ir savivaldybių valdomų bendrovių dukterinės akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės, kurių teritorijoje steigiamas ar įsteigtas PKP. Kartu teikiamas Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo Nr. VIII-729 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas;
- reglamentuojamas VSAT bendradarbiavimas su kitomis institucijomis, įstaigomis bei visuomene;
- nustatoma, kad į pagalbą VSAT pasitelkiami ne tik vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka – vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinių įstaigų vidaus tarnybos sistemos pareigūnai, Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo nustatyta tvarka – Lietuvos kariuomenė, bet ir valstybės sienos apsaugos priedangos plane nustatyta tvarka – patikrinimų įstaigos ir Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos;
- nustatomi VSAT rėmėjų pasitelkimo ir veiklos teisiniai pagrindai;
- įstatyme nustatomi teisiniai pagrindai Vyriausybei nustatyti patikrinimo prie vidaus sienos laikino atnaujinimo tvarką, o vidaus reikalų ministrui – sulaikytų ir suimtų asmenų konvojavimo tvarką;
- atliekami redakcinio pobūdžio nuostatų patikslinimai.

Derinimas. Projektai buvo pateikti derinti Aplinkos ministerijai, Finansų ministerijai, Krašto apsaugos ministerijai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Susisiekimo ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, Teisingumo ministerijai, Užsienio reikalų ministerijai, Žemės ūkio ministerijai, Muitinės departamentui prie Finansų ministerijos, Nacionaliniam visuomenės sveikatos centrai prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Pasienio kontrolės punktų direkcijai prie Susisiekimo ministerijos, Valstybinei augalininkystės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos, Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai, Lietuvos kariuomenės Karo policijai, Lietuvos šaulių sąjungai.

Pastabas ir pasiūlymus taip pat pateikė Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, JT Vyriausiojo pabėgėlių komisaro biuras Šiaurės ir Baltijos šalims.

Pateikta derinimo pažyma dėl pastabų, į kurias nebuvo atsižvelgta (Teisingumo ministerijos, Seimo kontrolierių įstaigos, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus ir JT Vyriausiojo pabėgėlių komisaro biuro Šiaurės ir Baltijos šalims pastabų dėl projekto nuostatų atitikties Europos Sąjungos ir tarptautinės prieglobsčio teisės nuostatomis).

Projektas patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2022 m. gruodžio 6 d. išvadoje Nr. NV-3495 pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

Atitiktis Vyriausybės programai. Projektai tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina. Vyriausybės siūlymu projektas buvo įtrauktas į Seimo 2022 metų rudens sesijos darbų programą.

Projektų įgyvendinimo kaštai. Valstybės biudžeto lėšų numatoma sutaupyti (VSAT rėmėjų veiklai VSAT skirs 10 tūkst. eurų per metus iš VSAT skirtų asignavimų, tačiau VSAT nutraukus vien tik su AB „LTG Infra“ sudarytas nuomos sutartis, per 2022 m. būtų sutaupyta iki 54 tūkst. eurų).

Dalykinio vertinimo išvada. Siūlome projektus apsvarsčius tarpinstituciniame pasitarime, svarstyti Vyriausybės posėdyje.

Viešojo valdymo grupės patarėja

Asta Klapatauskienė

tel. 8 706 63863, el. p. asta.klapatauskiene@lr.lt